

Діма Ю. В.

*студентка 1-го курсу спеціальність 256 «Національна безпека»
факультету морського права,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР І МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Зі стрімким розвитком інформаційних технологій у двадцять першому столітті процес спілкування продовжує глобалізуватись. У сучасному світі інформація миттєво долає великі відстані. Стрімкий розвиток комунікаційних технологій у сучасному глобалізованому суспільстві стосується майбутніх технологічних інновацій у 1960-1970-х роках (польоти в глибокий космос, дослідження інших планет, винайдення революційних джерел енергії, атомних холодильників і автомобілів тощо) тільки зараз було показано, що це нездійсненно.

Водночас відбулися фундаментальні технологічні прориви в системах зв'язку (інтернет, соціальні мережі, смартфони тощо).

За твердженням українського дослідника С. Дацюка, чи не єдиним поясненням цього факту є підсвідоме прагнення людства досягнути не енергетичного достатку, а подолати основне джерело будь-яких воєн – побороти роз'єднаність людства і нерівномірність доступу до інформації. Відтак радикальний прорив у розвитку телекомунікацій стався тому, що людство підсвідомо прагнуло порозумітися і об'єднатися [1].

Подібна інформаційна консолідація стала закономірним продовженням універсалістських тенденцій консолідації людської цивілізації в економічній, політичній, культурній та релігійній площинах, що посилювалися в 24 середині ХХ століття. Щоправда становлення глобального інформаційного простору має й деструктивні наслідки, пов'язані зі стрімким поширенням неправдивої, оманливої і пропагандистської інформації [2, с. 256].

Наявність доступу до інформаційних просторів визначає глобальну відкритість соціальної взаємодії громадян різних країн і навіть континентів. Це призводить до розмивання встановленого соціального порядку, докорінно змінюючи не лише сферу комунікацій, але й ринок праці та виробництво.

Інтернет-комунікація призвела до того, що людина втратила вкоріненість у буття в конкретному місці і часі, а відтак почала втрачати

традиційні критерії і маркери соціокультурної ідентичності. Людина все більше «відокремлюється від соціуму, створюючи за допомогою інноваційних комунікаційних систем власний Космос, що виходить за межі національних держав. Індивід стає основним виробником інтелектуальної інформації, дедалі більше претендуючи на самостійне й незалежне від держави й соціальної групи позиціонування у світовому просторі» [2, с. 270].

У результаті індивідуальні інтереси за своєю природою суперечать усталеним груповим інтересам і цінностям. Інтенсивна інформатизація комунікаційних процесів сприяє формуванню віртуальних спільнот, стиранню кордонів між індивідами та між різними соціальними спільнотами. У цьому випадку формується особлива форма культурно-мережевої культури, яка характеризується мінливістю та фрагментарністю інформаційного потоку. З одного боку, це відкриває перед людиною великі можливості у сфері самореалізації. З іншого боку, однак, існує загроза більш уніфікованого та демократизованого культурно-інформаційного простору.

Самореалізація людини в сучасному світі практично неможлива без доступу у безмежний віртуальний простір комп'ютерних технологій. Хоча у фізичному плані цей світ нереальний і в ньому порушуються не лише фізичні закони простору і часу, а й руйнуються усталені соціальні норми і принципи, культурні звичаї і традиції, людина у сфері віртуальності стає активним суб'єктом комунікації.

Донедавна у сфері соціально філософського дискурсу домінуючим був підхід щодо визнання «причинно-наслідкового зв'язку між кількістю інформації, віртуалізацією комунікаційного процесу і гуманізацією міжнаціональних відносин, зменшенням людської агресивності. Оскільки історично склалося так, що більшість війн ведеться за володіння землею, віртуальна атериторіальність, релятивізація кордонів національних держав і, як наслідок, послаблення геодетерміністичного принципу в процесі національної ідентифікації мали б сприяти міжнаціональному примиренню» [2, с. 279].

Проте саме Інтернет-комунікація призводить до реалізації феномену анонімності основного масиву інформаційної діяльності у віртуальному просторі. Анонімність у віртуальних просторах надає широкий спектр можливостей для поширення будь-якої інформації, як конструктивної, так і деструктивної. Анонімність у процесі Інтернет-поширення не тільки не обмежує ірраціональне інстинктивне агресивне бажання людини, але й призводить до великого балансу особистої та соціальної відповідальності за дії. Крім того, анонімність суб'єкта обміну інформацією відкриває широкі можливості для використання

інформаційного простору Інтернету як засобу маніпулювання свідомістю інших. Водночас у сучасному суспільстві ефективність маніпулятивних практик підвищилась за рахунок вдосконалення технічної бази маніпуляторів.

Телевізійні технології у контексті цього постають найбільш ефективними засобами маніпуляції індивідуальною і суспільною волею. Володіючи комплексним впливом на свідомість людини через інформаційну, музичну і зображальну складові, телебачення володіє виключною ефективністю у площині концентрації і переключення уваги глядача. Небезпека телебачення як засобу маніпуляції посилюється, на нашу думку, й тим, що сучасна людина практично увесь свій вільний час перебуває під його впливом, використовуючи телевізор або монітор комп'ютера як своєрідний інформаційний фон. В таких умовах на рівні свідомості людина начебто не слухає рекламу або пропаганду, однак на несвідомому рівні цей інформаційний потік завжди впливає на її свідомість.

Зокрема у сфері теле– та інтернет комунікацій активно використовується маніпулятивний механізм присвоєння імені «Іншого» як спосіб маніпуляції індивідуальною і суспільною свідомістю. «Красномовним втіленням такого типу маніпуляцій є метаморфоза найменування українців у сучасних російських засобах масової інформації. Буквально за декілька тижнів найменування українців як «братнього народу», яке вживалося щонайменше декілька десятиліть, було усюди замінене на «фашистів» або «бандерівців». Натомість окупаційні російські війська у Криму і на Донбасі отримали назву «ввічливих людей» [3, с. 196].

Крім того, механізм присвоєння назви «Інші» в російському інформаційному просторі втілюється у використанні «мови національної війни». Йдеться про використання в популярних ЗМІ мовних маркерів на кшталт «масові розстріли», «українські фашисти», «київські карателі», «геноцид російськомовного населення» тощо. Загалом, за умов комплексної інформатизації соціокультурного простору сучасної людини міжкультурна комунікація має очевидні нелінійні та транзитивні характеристики. Сучасні люди можуть не тільки долучатися до елегантної матеріальної та духовної культури інших етнічних груп, націй і цивілізацій, а й стати об'єктом маніпуляції державних і комерційних структур через анонімні та віртуальні механізми, що відкриває перед сучасною людиною величезний простір і є стає реальністю. Водночас віртуалізація глобальних комунікаційних процесів не тільки не дозволяє розв'язати більшість культурно-

цивілізаційних та історичних конфліктів, а й суттєво ускладнює їх повторюваністю та кодифікацією.

Список використаних джерел:

1. Дацюк С., Проблемні ситуації людського розвитку, *Українська правда*, [online] Доступно: <https://blogs.prawda.com.ua/authors/datsuk/589062ce00dbc/> (дата звернення: 12.11.2022).
2. Ковтун, Н.М., 2014, Воля як основа соціальної активності: теоретико-методологічний аналіз, Житомир: Видавництво Євенок О.О.
3. Козловець, М.А., Ковтун, Н.М., 2010, Національна ідентичність в Україні в умовах глобалізації. Київ: Парапан.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-281-7-61>

Ілляхова М. В.

*кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії і освіти дорослих,
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України*

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розвиток інформаційного суспільства визначає для сучасного фахівця широкого спектра компетенцій і можливостей його безперервного професійного розвитку. Адже, орієнтація на інновації визначає діяльність не лише високотехнологічних і наукових галузей, але й системи освіти, рівень якої поряд з інноваційною економікою країни є показником її конкурентоздатності на світовому ринку. Виробничими ресурсами розвитку інноваційного суспільства стають інтелект новаторів і вчених, які стимулюють креативне і творче продукування знань. Відтак, джерелом професійного розвитку фахівця є не стільки його власні здібності, скільки креативна практика та інноваційна діяльність, цінності міжкультурної комунікації та співробітництва, можливості професійної мобільності та можливості реалізувати варіативні професійні ролі у креативному просторі.

У документі ЮНЕСКО з реалізації «Програми дій у сфері культури миру і ненасильства» зазначено, що у структурі міжкультурної взаємодії особливе місце має займати креативність, як ключовий ресурс людства «... наша здатність до креативності розширює і підсилює наші